СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 293. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 15 грудня, 1934. VOL. XLII. No. 293. Jersey City, N. J., Saturday, December 15, 1934. THREE CENTS.

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ТЕРОРУ В СССР.

НЮ ЙОРК. — Заходом Російського Громадського Комітету в Ню Йорку відбудеться в неділю, 16-го грудня, в Купер Юніон, протестаційне масове віче, на якім російські й американські бесідники протестуватимуть проти терору і масових розстрілів у СССР.

Віче зачнеться в 2-гій годині пополудні. Комітет заповідає, що виступлять з протестом з російського боку між іншими Александра Львовна Толстой, дочка відомого письменника Льва Толстого, а з американського: журналіст і письменник І. Дон Левін і Меттю Вол, заступник президента Американської Федерації Праці.

НЕМА ВІДОМОСТЕЙ З СССР.

НЮ ЙОРК. — В нюйорських газетах з пятниці є повно новинок зі світа, а тільки бракує відомостей із Совєтів.

ЗАПОВІДАЄТЬСЯ БОРОТЬБА ЗА СЛІДСТВО В СПРАВІ ФАБРИКАЦІЇ АМУНІЦІЇ.

ВАШИНГТОН. — Члени сенатського комітету для розсліду фабрикації амуніції видимо обурилися на заходи уряду предложити вже тепер якусь пораду на відкриті слідством недостачі. Вони вважають такі заходи за передчасні та за спроби не допустити до дальшого ведення слідства.

Члени комітету, в більшости републиканці, кажуть, що вони виступлять рішучо проти таких заходів уряду.

ЗАНЯВСЯ КОРАБЕЛЬ НА МОРЮ.

ДЖЕКСОНВИЛ (Флорида). — Залога лодки прибережної сторожі „Виджелент" донесла своїй головній кватирі, що вона дістала вістку про пожар на вантажнім кораблі „Пан Атлентик" та що вона підплила до корабля й переконалася, що корабель іще далі горить, але відай доплив до порту в Джексонвилі власними силами.

„Пан Атлентик" має 7,000 тон містоти, належить до „Пан Атлентик Лайн" та може робити власною силою 7 узлів на годину. На кораблі є 35 людей залоги.

ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА ВБИВСТВО БАТЬКА.

ЛЕНКАСТЕР (Па.). — Лава присяжних суддів місцевого стейтового суду признала Пола Спіса, 15-літнього хлопця, винуватим убивства свого батька.

Хлопець, як доказано на суді, посварився з батьком за те, що не хотів продавати з ним прецлів. Мати хлопця признала, що батько часто лаяв діти, а спеціяльно Пола. Хлопець заявив на суді, що він не хотів убити батька, але як цей почав його душити й бити, він узяв рушницю й стрілив до батька, щоб його настрашити.

Присяжні судді признали його винуватим убивства другого ступня та припоручили підсудного судовій ласці.

ВАЖНИЙ ТЕХНІЧНИЙ ВИНАХІД.

НЮ ЙОРК. — Перед нюйорським Електричним Товариством виступав фізик Еліс Менинг з демонстрацією свого цікавого винаходу. Є це електричний мотор, не більший від пушки великого пальця людини, а бере всю свою електричну силу зі світла. Секрет винаходу лежить у дивнім впливі жовто-зеленого світла на тоненьку верству плятини, що вкриває тонкі пластинки мотору.

Приявні на демонстраціях фізики признали винахід одним з чуд науки, бо це вперше розвязано практично завдання, яке ставив собі вже неодин винахідник: запрягти до мотору соняшне світло. Хоч машинка дуже маленька, вона доказує практично, що сонце може рушати для людини машини.

Підчас демонстрацій мотор Менинга розвинув під впливом 50-вотової лямпки силу 100 мікровалів, або одну пятьдесяту частину тої енергії, що її треба для порушування мотору електричного годинника.

ЧИСЛО ЖЕРТВ ПОЖАРУ ГОТЕЛЮ В ЛЕНСИНҐУ.

ЛЕНСИНҐ (Мишиґен). — Парові черпаки, що працюють коло розкопування румовищ спаленого готелю Керна, розкривають нові тіла людей, що згинули в огні. До четверга добуто 20 тіл. З них розпізнано 15. На основі зізнань родин поліція припускає, що число всіх жертв виносить 30.

ВАЖНЕ ВЕТЕРИНАРИЙНЕ ВІДКРИТТЯ.

НЮ ЙОРК. — Д-р Реймонд Дитмарс, куратор звіринця в Бронкс Парку, каже, що він поробив важні поступи на дорозі до викриття сировиці для щеплення проти паралїжуючої скаженини. Свое відкриття приписує він своїм дослідам з кровю вампірів, себто лиликів, що випивають кров звірят.

Відкриття це буде мати велике значіння для хову худоби, серед котрої смертність від цієї недуги виносила досі 20 процентів. При защіплюванню сировиці цю смертність зредуковано до 3 процентів.

БУВШИЙ ПОСОЛ ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА КРАДІЖ.

Лодзький окружний суд на виїздній сесії в Кутні засудив бувшого посла з ББ і війта громади Сойки, Вл. Конярка, на 2 роки і 6 місяців тюрми за те, що як війт украв з громадської каси 40 тисяч зл. (податки державні і самоврядні). Ці надужиття Конярек поробив у роках 1928—30. І в цьому часі вибрано його соймовим послом з листи ББ.

СМІЛИЙ НАПАД БАНДИТІВ НА ЗАЛІЗНИЧУ СТАЦІЮ.

Нічю бандити напали на залізничу стацію в Редіу Маре в Бесарабії. Бандити увязнили урядовців і ограбили залізничу касу та особи, що були на стації. Колиж пізніше надїхав особовий поїзд, бандити задержали його й ограбили всіх подорожних, а потім, відстрілюючись, утекли до ліса. Щойно по втечі бандитів залізничі урядовці могли повідомити поліцію про напад.

ПОЛІЦАЙ УБИВ РІЗНИКА.

Поліція у Вильні розпочала слідство в справі недозволеної різні худоби і продажі мяса. В цілі переведення в цій справі ревізії два поліцаї явилися в помешканні різника Ізраеля Ґілінського. При ревізії Ґілінський із сокирою в руці ставив поліції опір. Один із поліцаїв добув револьвер, стрілив до Ґілінського і положив його трупом на місці.

БОЖЕВІЛЬНИЙ ПРОБИВ САНІТАРЯ.

Краківське ратункове поготівля мало багато мороки з інж. Корським, що дістав атаку шалу. Коли каритка поготівля приїхала до помешкання інж. Корського, щоб забрати його до дому божевільних, Корський пробив штилетом одного з санітарів. Супроти того мусіли вислати другий раз каритку поготівля, але цим разом вже в супроводі цілого відділу пожежної сторожі і відділу поліції, яка була засоблена в слізні бомби і смердючки. Цих останніх засобів не треба було вживати, бо пожежні сторожі вдалося зробити Корского нешкідливим при помочі струї зимної води з моторової помпи. Божевільному відібрали штилет і звязаного перевезли до дому божевільних.

З ПОЛЬЩІ.

У Варшаві відбудеться процес 27 постерункових і готелевих портієрів за піддержку проституції в готелях. — Перед варшавським судом розпочалася розправа проти судового коморника З. Завадського, емеритованого майора, за спроневірення 6,600 зл. — На 500 адвокатів у Кракові є 460 Жидів і 40 Поляків.

ЯК У РАЮ.

Московська „Правда" подає, що досвід розведення морель у Києві зачався кілька років тому. Тепер акліматизований город Всеукраїнської Академії Наук не тільки для себе produces морелі, але вже забезпечує цим продуктом пригородні колгоспи.

Щасливі ті українські колгоспники! Хліба вони, що правда, не мають, проте наїдаються... морелями. Хіба такий рай бачили колй селяни „нужденних" капіталістичних країн?!

СТАНИСЛАВ ГРАБСЬКИЙ — МОСКОВСЬКИМ КОНФІДЕНТОМ!

Санаційний часопис „Паньство Праци" подає товстим друком таку цікаву замітку:

Після нормалізації польсько-советських взаємин доходять сюди щораз частіше цікаві історичні матеріяли, які торкаються останніх літ російської окупації у Польщі. Між іншими советськими видавництвами на спеціяльну увагу Поляків заслугує книжка п. н. „Польсько-російські взаємини в часі світової війни" („Центроархів", Москва—Ленінград 1926.). Та книжка має передруки ріжних матеріялів, листування і т. п. На меморіялах фігурує найчастіше висів „секретно". Їх авторів видно рахували на дискреціяю, яка завела...

До тих авторів, серед яких стрічаємо багато назвищ т. зв. „дзялачи народових", належить між іншими проф. Станислав Грабський.

Коли російські війська зайняли Галичину, названий професор провадив живе й дуже цікаве листування з графом Бобринським, воєнним генерал-губернатором Галичини.

В одному з тих „довірочних (секретних) меморіялів" проф. Ст. Грабський дає цінні інформації гр. Бобринському на тему політичних відносин у Галичині, інформуючи слухняно, що „до германофільських партій належать — соціялісти: Дашинський, Гудец, Марек, Гавзнер, радикальний демократ Слівінський, жиди Сетенгавз і Саре та цілком віддані віденському урядови жидофільські демократи: голова Кола Польського Лео, заст. голови парляменту Герман і посол Федорович, а з краківських консерватистів проф. Яворський".

Названий польський часопис домагається витягнути супроти проф. Ст. Грабського ті висновки, які зроблено супроти Людвіка Кульчицького за його інформації австрійському урядови. Жадає передовсім усунути Ст. Грабського з університетської катедри, з якої не сміє викладати царський конфідент.

СПРИТ ВІВЧАРСЬКИХ СОБАК.

В Англії в Кардіфі відбувається щорічно конкурс вівчарських собак. У нім беруть участь по двацять собак з Англії, Шотляндії та Валії. З'їжджаються знавці й любителі собак з усіх кінців Злученого Королівства. Цього року перше місце заняли собаки з Валії. Вони вибирали зі стада 200 овець кілька, визначених господарем, і без пастуха заганяли їх кілька кілометрів на визначене місце. При стрічі з самоходами собаки відводили овець на бік дороги. При переході через вузькі містки собаки ставили овець у ряд і так їх переводили. Словом, вівчарські собаки ліпше командували вівцями ніж люди.

ЗАСУДИЛИ СВЯЩЕНИКА.

В окружному суді в Тернополі відбулася апеляційна розправа в справі відомих подій у Токах. Обвинувачували о. Петра Петрицю з Токів, збаразького повіту, за зневагу старости і непристойну поведінку перед поліційним функціонарем у службі. По розправі апеляційний суд засудив о. Петрицю на 9 місяців безоглядного арешту.

БОЛЬШЕВИКИ РОЗСТРІЛЮЮТЬ.

Свого часу ученик 8 кл. луцької української гімназії, Вартоломей Середа з села Серники, виїхав на совєтську Україну. Там він скінчив якусь інжинірну школу й працював у Полтаві. Раптом батьки перестали одержувати від нього листи. Також на листи до сина відповіди не було. Аж недавно нещасна мати одержала від сторонньої особи листа з ледви помітною допиською, що сина розстріляли.

ЛЯК ПЕРЕД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.

Від деякого часу батьки ріжних осіб, які виїхали до Совєтів, чи залишилися там з часів війни, почали одержувати від них листи російською мовою, хоча досі вони писали по українськи. В листах пояснень цього явища нема, але адресати легко домірковуються, що на Україні почалася страшна нагінка на українство й люди бояться писати по українськи.

У ХОЛМСЬКИХ ШКОЛАХ НЕ ВЧАТЬ РЕЛІГІЇ.

Виленське „Русское Слово" повідомляє, що варшавсько-холмська консисторія дістає останніми часами багато зажалень, головно з люблинського воєвідства, що священикам не позволяють викладати по школах науку релігії.

І так на 50 шкіл лише в 11 викладають науку релігії. Тому 2,956 дітей зовсім не вчать закону Божого.

Крім того цього шкільного року значно зменшили число годин навчання релігії. У більшости шкіл вимагають від священиків, щоб релігію викладали польською мовою, а не рідною мовою ученика.

ЖАХЛИВИЙ УЧИНОК МАНЯКА.

В Квебеку (Канада) військовий ветеран Росер Білодо убив у приступі божевілля шість осіб. По арештуванню зізнав, що він заманив двох сестрінців, хлопців у віці 18 і 20 літ, до ліса, де їх постріляв і прикрив ріщем. Опісля вернувся до міста й намовив дві сестри й сестріницю, щоб поїхали з ним шукати хлопців, бо з ними сталася якась пригода. Як завів їх до ліса, постріляв усі три, почім поїхав на почту і там застрілив дивізійного суперінтендента, а двох інших урядників ранив. Як його арештували, він знову відзискав свідомість і докладно розповів про свій жахливий учинок. Білодо був на війні затроєний газом і від того став нервовий. Злочин поповнив саме в нападі розстрою нервів.

ЗА О. У. Н.

В Бережанах перед судом присяглих відбулася розправа проти Івана Думика й Омеляна Лапунка з Потутор за приналежність до ОУН. Думика засудили на пять літ вязниці і втрату прав, а Лапунка звільнили.

ЗАМКНЕННЯ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСВІТИ".

Адміністраційна влада припинила діяльність читальні „Просвіта" в Стоянові, пов. Радехів, мотивуючи цей крок тим, що діяльність читальні виходила поза рамці статуту.

ПРОФЕСОР ГРУШЕВСЬКИЙ ПОМЕР У КИСЛОВОДСЬКУ

ЛЬВІВ. — Львівські українські часописи подають, що донесли за Польською Телеграфічною Аґенцією, що проф. Грушевський помер у Москві. А тепер надійшла совєтська преса, яка приносить коротке звідомлення про смерть Грушевського й подає, що він помер у Кисловодську на Кавказі, куди вислано його після смертельного занедужання в Москві.

ПОСТАНОВА РНК УСРР ПРО ПОХОРОН ГРУШЕВСЬКОГО.

КИЇВ. — Київські „Вісті", подали ось яку постанову київського комісаріяту:

„Зважаючи на особливі наукові заслуги перед Радянською Соціялістичною Україною академіка Грушевського М. С., Рада Народних Комісарів УСРР постановила поховати акад. Грушевського в столиці України, Києві. Для організації похорону утворити урядову комісію в такому складі: тт. Порайко (голова), Затонський, академіки Богомолець, Палладін і Корчак-Чепурківський. Призначити сімї академіка Грушевського М. С. персональну пенсію 500 карб. на місяць".

ПОМЕРЛА ЛЮДИНА — НЕ ПОМЕРЛА ІДЕЯ.

ЛЬВІВ. — Промову під повищим наголовком виголосив голова УНДО, д-р Дмитро Левицький, на жалібному засіданні членів УНДО у Львові з приводу смерти М. Грушевського.

„СВ. МИКОЛАЙ" — УКРАЇНСЬКІЙ ДІТВОРІ.

ЛЬВІВ. — Під вище згаданим гаслом розпочав часопис „Новий Час" кампанію допомоги українській найбіднішій дітворі з нагоди цьогорічного св. Миколая. Вже почали напливати жертви. Приміром: Українська пекарня „Золотий Колос" жертвувала на ту ціль 500 булок і 500 прецельок, а кооперативна пекарня „Якір" 1,000 люксусових булок і 500 мішаних булок.

ХОЧУТЬ ПРОГНАТИ ФРАНЦУЗІВ З ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА (Польща). — „Курєр Бидгоскі" домагається, щоб у відповідь на прогнання польських робітників з Франції прогнати з Польщі всіх французьких урядників і працівників, занятих у підприємствах, основаних або ведених при рішаючій участи французького капіталу. Та як часопис зачав вичисляти листу таких підприємств, виявилося, що нема в Польщі ні одної ділянки промислу, де французький капітал не грав би дуже великої ролі.

З ЦАРСТВА „ПОБІДНОГО ПРОЛЕТАРІЯТУ".

ВАРШАВА. — Наталія Сац, директорка совєтського театру для дітей у Москві, дала у Варшаві про цей театр виклад, представляючи його величезні осяги та його великий розвиток.

Та внедовзі по тім відчити надійшла совєтська газета „Ізвєстія", в якій пишеться, що той дитячий театр не може розпочати вистав у великій театральній салі дому, що є власністю совєтських професійних союзів, бо в усіх льожах цього театру мешкають льокатори, а їх театр не всилі викинути. Це пояснюється жахливими мешкальними умовинами Москви.

ВІЙНА В АФРИЦІ.

РИМ. — Офіціяльно оголошують, що в бою між італійським військом і Абісинцями згинули понад 100 Абісинців.

ПОМЕР ГЕНІЯЛЬНИЙ ВИДАВЕЦЬ.

МОСКВА (Росія). — Помер у 85 році життя І. Д. Ситин, славний російський видавець книжок, календарів, часописів і т. п. Ще до революції засипував він цілу Росію міліонами книжок. Хоч положив багато заслуг для просвіти народу, сам до смерти не навчився писати без ортографічних помилок. Зате зміст його писання завжди був знаменитий. Був наділений небувалою інтуїцією. Взявши рукопис у руки, і побіжно його переглянувши та поглянувши на автора, відразу заповідав, який попит матиме дана книжка. І не помилявся. Бизнес розвів з малих початків. „Русское Слово", яке він перебрав, як воно стояло перед банкротством довів до того, що незабаром мало 1,200,000 передплатників. Як прийшли большевики до влади, він це годен був прийти з ними до згоди. І тому доживав свого віку в Москві, вже не займаючись своєю улюбленою працею.

ДОБАЧУЄ ПІДГОТОВКУ ДО ВІЙНИ.

БЕРЛІН. — „Дер Таґеблят" твердить, що американський наступ на тих, що поробили підчас світової війни маєтки на доставі зброї чи потрібних для армії артикулів, означає, що Америка рахується з наближаючоюся війною як дійсністю.

ЛИТОВЦІ СУДЯТЬ НІМЦІВ.

КОВНО (Литва). — Зачався сенсаційний процес, у якім судитимуть 126 націстів з міста Мемелю. Між обвинуваченими є кілька офіцирів давної німецької армії. Всіх їх судитиме воєнний суд за звязок з націстами в Німеччині та за змагання прилучити Мемель до Німеччини.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237 — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Акдреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗНОВ СМЕРТЕЛЬНИЙ БИЗНЕС

Відколи сенатський комітет для розсліду фабрикації амуніції почав дня 4-го грудня свою другу сесію, він знову відкрив цілу низку незвичайно цікавих цічей, котрі певно знов облетять увесь світ.

Наперед розкрито цікаві факти щодо першої світової війни. Перед комітетом прочитано документи, з котрих виходить, що фабриканти амуніції ще в 1908-мім році запевнилися, що наближається велика війна та почали збільшувати число своїх продавців. Дві анґлійські й одна французька фірма зараз увійшли в тісну кооперацію для захоплення европейського амуніційного ринку. Вони не тільки не поборювали німецької продукції амуніції, але навіть її піддержували, розуміючи, видно, що вид збільшення продукції в Німеччині поправить їх бизнес в Анґлії й Франції. Показалося далі, що такої самої політики держалися вони й у роках 1924-тім і 1925-тім.

Дальші ревеляції компромітували сильно американських фабрикантів, бо показали, які заходи робили вони для знищення заходів уряду для обмеження зброєнь. Предложено докази, що політика департаменту стейту за роззброєння все натрапляла на безоглядну опозицію департаментів війни й фльоти. Американські військові інструктори вчать у китайських авіяційних школах найновіших систем, вироблених американською армією. З Америки продавано найкращі літаки для вжитку японській армії. Американська фльота не противилася продажеви амуніції Японії, бо, мовляв, у цей спосіб вона надіялася дістати деякі японські військові секрети.

Ці й тим подібні розкриття нарешті розбурхали американський народ так, що серед нього став поважно рости настрій за обмеження приходів з фабрикації амуніції. Нарешті вже й президент Рузвелт заговорив про потребу знищення приходів з війни для приватних фабрикантів амуніції. Це все є прояви, котрих можна собі побажати. Як показує сенатське слідство, небезпечно доручувати приватним фабрикантам виробляти амуніцію, бо це їх заставляє вести воєнну пропаґанду, що може легко довести до війни.

Одначе рівночасно нема що себе дурити, що пропаґанда фабрикантів амуніції за воєнне приготування є одинокою, або хочби головною причиною воєнної аґітації, а їх зиски в часі війни головною причиною вибуху війни. Війна має своє коріння глибше і тому перебрання виробу амуніції на державу та знищення зисків з війни не зачіпляє ще основного питання війни й не усуває її небезпеки.

Микола Ковалевський.

ЯК ПРОГОЛОШЕНО САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ

(Світлій памяті М. С. Грушевського).

Кінець бурхливого 1917 року приніс із собою трівожні познаки не тільки скріплення аґітації російських большевиків на Україні, але також інтенсивніших рухів російської червоної армії на північних кордонах України.

У напрямку на Королевець посувався відділ так званого червоного козацтва, на чолі якого Ленін поставив декоративну постать Юрка Коцюбинського, в Харкові вибухло повстання, від Гомеля посувалися частини російської червоної армії під командою ріжних червоних командирів, як Муравйов та Антонов, який за порадою Леніна додав собі ще й українське назвище, Овсієнка.

У самому Києві російські большевики ставали щораз то аґресивніші, а під впливом аґітації утвердилася навіть ґрупа симпатиків большевизму серед українських соціялістів.

При таких трівожних обставинах почалися переговори з осередніми державами в справі формального заключення миру і визнання ними самостійної України.

Одночасно в Центральній Раді під проводом її голови Михайла Грушевського велося підготовну працю в напрямі формального проголошення самостійности. Відбувалися у кабінеті голови довгі наради лідерів українських політичних партій, підчас яких висловлювано ріжні, часто дуже відмінні погляди на форму, в якій має відбутися проголошення державної самостійности. Головною точкою суперечок було питання про те, чи з огляду на близькі вибори до Українських Установчих Зборів проголошення державної самостійности Центральною Радою буде актом передчасним.

Дехто казав, що власне першим актом Установчих Зборів України має бути проголошення самостійности і таким чином авторитетне виявлення волі українського народу. Такий погляд висловлювали між іншим деякі представники соціял-демократії і помірковані ґрупи так званих соціялістів-федералістів.

У часі цих дискусій Михайло Грушевський звичайно ставав мовчазним, слухаючи уважно промови та перебираючи свою срібну бороду пальцями. На його обличі можна було відчитати хвилювання, над яким він одначе вмів панувати, а одночасно й глибокий неспокій за будуччину української державности, що народжувалася серед революційної бурі.

Характеристичною прикметою Михайла Грушевського, як голови Центральної Ради, було те, що він не давав себе втягнути до дискусій і спорів поміж представниками партій. Тільки в справах виняткової ваги забирав він слово, говорячи коротко, але рішучо.

Так було і в цьому випадку. Коли майже всі вже висловили свій погляд на справу проголошення самостійности, Михайло Грушевський гарячо спротивився намірови відкладати цей акт до скликання Установчих Зборів, зазначуючи, що Центральна Рада після переведення територіяльних виборів репрезентує волю всіх верств українського народу і що „всякое промедленіе смерти подобно", бо серед революційної заверюхи треба рішучого чину, що створив би ширші перспективи для дальшої визвольної боротьби.

Цей виступ Михайла Грушевського вирішив справу і конвент сеніорів Центральної Ради приступив безпосередньо до вироблення тексту IV. Універсалу. З трох проєктів найкоротшим був проєкт Михайла Грушевського. На вступі було в ньому ствержено, що український нарід після втрати своєї державности протягом цілих віків виявляв свою незломну волю до національного визволення і що тепер настав час нарешті здійснити великий ідеал, яким є цілковита незалежність України та її державна самостійність. Що з огляду на те Центральна Рада, як представництво всіх верств українського народу, проголошує самостійність Української Народньої Републики, а урядови доручає перевести орґанізацію держави, яка має бути демократичною републикою.

Два інші проєкти запропонували Володимир Винниченко та Микола Солтан, один із лідерів українських соціялістів-революціонерів. Співавтором цього останнього проєкту був пок. Микита Шаповал. Ці два проєкти IV. Універсалу дуже відріжнялися від проєкту Михайла Грушевського. Поперше були вони дуже довгі, а подруге крім акту оголошення самостійности мали в собі цілий ряд постулятів соціяльного і господарського характеру, як напр. спосіб розвязання земельної справи, майбутню орґанізацію промислу на засаді удержавлення важніших ділянок промислової продукції і т. д.

Особливо гарячо боронив свого проєкту Винниченко. Врешті прийшло до деякого компромісу. Текст, що його запропонував Михайло Грушевський, доповнено деякими уступами з двох інших проєктів, причому в часі остаточного редаґування соціяльно-економічні постуляти набрали лагіднішої форми, ніж це було в первотворі.

По закінченні цієї підготовної праці скликано формальне засідання Малої Ради, яка на підставі правильника між повними сесіями Центральної Ради виконувала всю законодавчу владу. Засідання це розпочалося в день 9. січня 1918 року (старий стиль). У ньому взяли участь і представники національних меншин — Росіяни, Поляки та Жиди. З них тільки представник польських соціялістів, Корсак, без застереження висловився за приняття Універсалу. Натомісць інші польські представники, а також представники Росіян та Жидів рішуче протиставились актови проголошення державної самостійности України. Між іншим один з російських соціялістів (здається це був Рябцов) висловився, що проголошення державної самостійности України це удар ножем у спину єдности пролетаріяту цілої Росії, а тому це акт реакції. Проти цієї демаґогічної заяви українська більшість гаряче запротестувала, а Михайло Грушевський, як голова зборів, зробив російському промовцеви гостре зауваження, загрожуючи відібрати йому голос.

Це засідання Малої Ради тяглося до 11. січня і коло півночі з 11. на 12. січня (всюди старий стиль) засідання перенесено до великої салі, де мало відбутися само проголошення самостійности.

Звістка про це зелектризувала Київ. Коло будинку Центральної Ради на Володимирській вулиці зібрався великий натовп. Люди бажали бути свідками історичного моменту.

Коли члени Центральної Ради заняли свої місця, серед численної публики, що розмістилася на ґалерії, помітний був сильний підйом.

За хвилину вийшов голова Центральної Ради Михайло Грушевський і заняв своє місце побіч трибуни.

Члени Центральної Ради, а також публика привитали його оплесками. М. Грушевський відкрив засідання, виголошуючи промову про причини, які змусили український парлямент прискорити оголошення самостійности України, не чекаючи на скликання конституанти.

Голос його зпочатку іноді тремтів від хвилювання. З цілої його постаті віяло свідомістю великої й відповідальної хвилини. Чим далі він говорив, тимбільше голос його бренів тонами рішучости і певности. Після промови М. Грушевський відчитав голосно текст IV. Універсалу.

Спершу у великій салі запанувала надзвичайна тишина. Всі в великому напруженні, стоячи, слухали слова універсалу. А коли М. Грушевський піднесеним голосом прочитав знаменний уступ універсалу — „однині Україна стає самостійна".... — грім оплесків і вигуків „слава", здавалося, рознесуть мури будинку. Овації перетворилися на бурхливу маніфестацію національних почувань української столиці.

І врешті, коли Михайло Грушевський вимовив останні слова Універсалу, що закликали всіх громадян самостійної Української Републики непохитно стояти на сторожі здобутої волі та прав і всіма силами боронити свою волю від усіх ворогів, члени Центральної Ради почали співати національний гимн, який підхопили всі присутні.

Була це незабутня й урочиста хвилина, коли національні змагання та патріотизм нації сконцентрувалися в одному акті збірної волі — бути самостійною, ні від кого незалежною державою.

Хто був свідком цієї події, тому навіки залишиться в памяті шляхотна постать Голови Центральної Ради — цього новочасного апостола визволення Батьківщини, який віддав все своє багатогранне талановите життя Україні.

Коли закінчилося це історичне засідання українського парляменту, була глибока зимова ніч. Над Києвом розкинуло своє шатро зоряне небо. Був мороз і рипів сніг під ногами. Десь далеко на лівому березі Дніпра чутно було стрілянину, яка наповнювала трівогою нічну тишу.

Звідти, з півночі, десь ще дуже, дуже далеко, насувалася грізна ворожа сила московського імперіялізму. — („Діло").

НІМЕЦЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ПАРАДОКС

Хто кого одурить? Так оцінюють у світовій пресі польсько-німецьку приязнь, що зявилася після приходу Гітлера до влади в Німеччині.

Кожному ясно, що Гітлер пішов на згоду з Польщею не задля „прекрасних очей" Пілсудського. Також Пілсудський змінив польську заграничну політику виключно для осягнення певної мети, що лежить в інтересі польської держави.

Як би ми не оцінювали заграничну політику Німеччини, є річ безумовна, що вирішальною проблемою в ній були, є і довгий час будуть відносини з Францією. І то незалежно від режимів, що є в цих двох країнах. Був недавно час, коли чільний представник демократичної Франції, Клємансо, говорив, що Німців є на світі забагато і що було би в інтересі Франції, щоб їх стало менше на яких 20 міліонів. Це заявляв Клємансо на адресу демократичної німецької републики!

Новий, диктаторський режім, що запанував у Німеччині від 1933 року, сильно занепокоїв Францію. Німецькі вимоги щодо рівноправности зброєння, виступлення Німеччини з Союзу Націй, розбудова воєнного промислу та армії — все це відчула Франція як безпосередню загрозу для себе. Франція вірила в традиційну вірність своєї „приятельки" Польщі. Але Польща пішла своєю дорогою, незалежно від Франції.

На що числить Пілсудський? Які його дальші пляни у відносинах до Німеччини?

Були в пресі здогади, що, мовляв, Польща відступить Німеччині Данціґський коридор, а сама візьме собі за те новий „коридор" через Україну, до Чорного моря в Одесі. Але хто хоч трохи знає настрої всіх Поляків, той мусить признати, що цей шлях був би чистою фантазією. Кождий польський уряд, що відважився б лишити Німцям **заселене Поляками** Балтійське побереже, втратив би ґрунт під собою. Очевидно Польща не відмовиться від нового коридору до Одеси, але так, щоби при ній лишивсь і Балтійський коридор. Саме цими днями, коли в німецькій пресі зроблено спробу доказувати Полякам, що їх завдання на Сході, а не над Балтійським морем, ціла польська преса на чолі з орґанами Пілсудського підняла гучний протест проти німецьких „порадників".

Супроти польських заяв — „не дами земі, сконд наш руд" Німці теж проголошують, що вони ніколи не переболіють тої рани, що відрізала від Німеччини Східню Прусію.

І всюди ці „дідичні вороги" ведуть якусь спільну заграничну політику. Нема сумніву, що Гітлер був змушений пристати на польські пропозиції, бо відчував, що Німеччина ізольована в Европі.

Про допомогу Пілсудського Німеччині Гітлер говорив публично з великим признанням і вдячністю. Але Пілсудський мовчить. Пілсудський знає, що слова — полова.

Своєю політикою зближення з Німеччиною Пілсудський хоче **виграти час.** Він певен, що час працює для Польщі, а не для Німеччини. Німеччина — край промисловий; Польща — переважно селянська країна. Число народжень у Німеччині що року вменшається, але приріст Поляків дуже високий. Пілсудський вірить, що через 10 років людність Польщі буде складати не половину населення Німеччини, як тепер, а вже дві третини.

Для своєї мети Пілсудський вибрав зручний момент. Німеччина, в своїх заграничнополітичних трудношах, на деякий час готова забути за „коридор", аби лиш мати трохи вільну руку щодо Франції. А що, як Франція знайде спосіб помиритися з Гітлером і порадить Німеччині задоволити свої апетити коштом Польщі?

Безперечно, Поляки прядуть дуже тонку нитку своєї політики. Але де тонко, там і рветься... Тимчасом німецько-польський парадокс притягає увагу цілого світа.

В. Р.

Не звикай утертими стежками
Йти за другим сліпо як у дим,
Бо як стануть пастухи вовками,
Треба вівцям пастися й самим.

І. Франко.

Михайло Грушевський.

НЕРОБОЧИЙ ГРИЦЬКО КРИВИЙ*)

Волинський образок з початку вісімнацятого віку.

(1)

I.

Був хмурий день в осени. Сиві важкі хмари облягли все небо, і воно наче нагнулося, налите водою, нависло хмурою покришкою над самою головою. Повітря було повне вогкости, і дощ мов збирався що хвилини. Сумно виглядав залитий водою шлях, і густі ліси понуро стояли навкруги тихі, нерухомі, мовчки скидаючи листок за листком на мокру лястину настілку. Пташки розлетілись, поховались, і гучний відливий крик мокрого крука панував сам навколо, наче глузуючи з сумної аґонії літнього життя, з його минулої краси й сили.

Сумний краєвид очевидячки впливав і на двох людей, що верхи їхали тією мокрою, розтоптаною дорогою: вони їхали мовчки, понуро, напнявши відлоги на голови. Бурка з кращого, крамного сукна на передньому давала знати, що то не був селянин, як його товариш у простій, сільській свиті, а якийсь пан.

Так проїхали вони мовчки з верству попід лісом. Тут ліс кінчився, дорога розбивалася на двоє, і на роздоріжю стерчала, похилившись низько на бік, стара коршма. Шляхтич зліз і пішов туди, але за хвилинку вернувся.

— Нема, не було, не бачив, — промовив він, глянувши на дорогою, що вилася межи ріллями, пропадаючи в млі.

— Десь повернули на бік, — сказав на те чоловік, пораючись коло сідла. — Де його тепер знайдеш, адже тому більш як день, як їх бачили.

Шляхтич не сказав нічого й узявшись за боки, мовчки дивився, наче хотів випитати в дороги, чого йому було треба, а далі з нехітю став знову вилазити на коня.

— Може Жид збрехав, щоб одурити, а може й не одурив: хіба малий світ; адже не вперше тікає, не піде просто дорогою, щоб його зловили, — метикував тимчасом чоловік.

Шляхтич відїхав від коршми на дорогу і знов став, не знаючи, що йому робити.

— Тю, бодай їм всячина! — промовив він нарешті, повернув коня й вдаривши, пустився назад межи лісом тієюж дорогою, що приїхав. Швидко зникли оба в тумані.

За кілька хвилин, як не чутно стало й коней, між деревами лісу виглянула якась фіґура, і озираючись, вийшов помалу чоловік на дорогу, за ним жінка з дитиною. Обоє прислухалися пильно: не чути було вже нічого.

— Нема, — сказав чоловік, постоявши кільки часу, і веселий усміх розливався на його лицю. — Не думав я, щоб заліз він так далеко. Та тепер, хвалити Бога, не вернеться, — додав він весело й перехрестився.

— Не вернеться, хвалити Бога, — обізвалася жінка, помалу перекладаючи на руці дитину.

— От як би не почули, та не сховались! Ледвиж встигли звернути з дороги! Добре, що дитина спала, а то булоб нам! — радів чоловік і простягнув руку попестити дитину.

— Не руш, спить! Та ходім, бо змерзла, ноги одубли, в воді сидячи.

Чоловік перекинув знову клунок, що ніс на плечах, і пішов далі дорогою; жінка почимчикувала за ним: в одній руці мала дитину, в другій торбину. В отій торбині та клунку було все добро їх. Це були селяни — Іван Кривий, чи Іван Гричук, як він звався в останньому селі, з жінкою Ганною, що втекли від пана шукати, де краще; четвертий день вони вже йшли так, здебільшого в вечері, або рано, та в ночи, або переховуючись лісами. Сьогодня були пішли вже сміливіше — просто шляхом, не сподіваючись погоні, та завчасу почули тупотіння, сховалися в рів тай пересиділи там.

Вони пройшли мовчки верству, потім другу. Тяжко було йти по ґрязюці в холодній млі, несучи клунки. Сумна дорога незабаром прогнала їх веселощі, і вони тяглися понуро й тяжко. Нарешті та похила коршма на розпутті встала перед ними.

— Пристанемо, чи підемо далі? — спитав чоловік.

— Підемо вже до села, вже мабуть недалеко, краще ніж тут у Жидів, — відказала жінка.

Вони порівналися з коршмою. Чоловік позирнув разом, спинився й повернув до неї.

— Куди ти, Грицьку?

— Та зараз.

Будеш горівку пити? Так рано? Покинь, ще Жид якнебудь перекаже.

— Не перекаже, — відказав чоловік.

— Не ходи, Грицьку! Жінка взяла його за полу.

— Е! — сердито крикнув чоловік, вирвавши полу, покинув клунок і пішов до коршми. По тих пережитих рано страхах нерви просили поживи, і годі було їх перебороти. Жінка почала забавляти розбуджену дитину, промовляючи до неї, хоч дитина ще не розуміла нічого, бо не мала й півроку.

Грицько вийшов тимчасом бадьоро й узяв клунка знову: горівка вернула йому веселощі і розвязала язика.

— Це я певне знаю, — балакав він, — що сказав панови той рудий Жид у Грицькунівській коршмі; нехай тепер пан йому подякує, що проїздився: без нього не заїхалиб за мною так далеко. Хвалити Бога, що не було з ним псів, ото булоб погано. Я як тікав з Литви, то мене з хортами шукали, і собаки мене пізнали, бо я був за парубка в пана й годував їх часто; а в мене був і дух упав: як би піймали, то й душу вибилиб з мене, такий пан був лихий!

Жінка не відказала нічого.

— Дай мені хлопця, нехай я його ще трохи понесу, в тебе мабуть і руки заклякли! — сказав Іван і помалу узявши одною рукою сина, почав йому на губах виробляти всякі штуки.

— Скільки ми пройшли: буде з десять миль? — спиталася жінка.

— Буде, буде вже! Цеж ми вже Дубно проминули десь.

— Хоч би пристати денебудь, а то йдемо, йдемо, і не знати куди.

— Як би де потрапити на добре село! Мені самому хіба не докучило?

Так балакаючи, вийшли вони над широку долину, що прорила якась річка. Дорога вилася понад нею. Туман кутав річку й очерети, ледви знати. Почав накрапати дощ, що далі, то дужче. Ганна завернула полу свитини й вкрила собі голову й дитину.

— От і село манячить, треба пристати, дощ перечекати.

(Далі буде).

*) Неробочий — правний термін тогочасний для неоселеного селянина.

КАРДИНАЛ І ПАРОХ

В американській пресі набрала широкого розголосу суперечка між кардиналом, Вилієм О' Конелом римо-католицьким архиепископом Бостону, та римо-католицьким священиком у Дітройті, о. Чарлзом Е. Коклином. Суперечка має ширше значіння передовсім тому, що вона зачіпає важне питання церковної дисципліни, як видно вже з цього, що з одного боку стає парох, себто один з найнижчих чинів у римо-католицькій церкві, а з другого боку кардинал, себто один з найвищих чинів у цій церкві. Подруге, спір між кардиналом і священиком зачіпає по суті важне питання церковної політики, а саме питання, як має церква ставитися до найважнішої нині боротьби в світі, до боротьби між багачами й незаможними. Для Українців справи, порушені суперечкою, важні ще й з національного боку, бо вони кидають дуже повчаюче світло на ріжні суперечки між вищими й нижчими церковними діячами за ріжні питання церковної дисципліни та суспільної справедливости.

Становище кардинала.

Суперечка, як каже о. Коклин, існувала вже не від нині. О. Чарлз Коклин це відомий проповідник на радіо. Радіом проповідує він потребу заведення на світі кращої суспільної справедливости й справедливішої господарки. Яка не була би внутрішня вартість його суспільної програми, не дасться заперечити, що він вбивав людям певну свідомість, що в світі не все так, як повинно бути, та що в світі треба багато поправити. Кардинал Вилієм О'Конел виступив проти проповідей о. Коклина вже два рази, але о. Коклин на це не протестував. Та о. Коклин змінив свою поведінку, коли кардинал з приводу своїх недавніх, широко свиткованих уродин, у своїй розмові з ґазетярами на запит, що він думає про проповіди о. Коклина, виступив проти нього втретє словами:

„Я все ще стою на своїм давнім становищі, а саме, що це дуже небезпечно для католицького священика або для якогонебуь церковного діяча мішатися в економічну або політичну боротьбу. Очевидно, що священик мусить цікавитися добробутом убогих, але він повинен мати глибокий і добре зрівноважений змисл справедливости, щоб держати свої руки набік від ваги. Місце священика в церкві, де він має проповідувати слово Бога.

„На мою думку, священик повинен держатися високих засад голови церкви та великих докторів церкви. Треба памятати, що можна квестіонувати пояснення котримнебудь поодиноким священиком енциклік папи Льва XIII-го, що кождий християнин має право квестіонувати так і енцикліки, а не тільки приймати пояснювання".

Становище священика.

На цю заяву, видану кардиналом, о. Коклин відповів у своїй проповіди, виголошеній у неділю, 9-го грудня, в своїй парохії в Дітройті, та розісланій, як звичайно, радіом по всій Америці.

О. Коклин передовсім успокоює слухачів, щоби вони не були поражені заявою, котру вони почують. Він запевняє їх, що робить цю заяву з повним розумінням, що вона відібється широким відгуком по всій Америці. Він успокоює їх далі, кажучи, що робить цю заяву по порозумінню зі своїм безпосереднім наставником, римо-католицьким епископом Дітройту. Хоч він знає, що слова його відобються широким відгуком по Америці, всетаки рішився їх виголосити, бо чує, що настав уже час, коли дальша терпеливість перестає бути чеснотою, а стає викрутом боягуза.

Питання юрисдикції.

„Передовсім шановний кардинал", говорив о. Коклин, „ставить правило, що священик має говорити тільки до своїх парохіян, а епископ має обмежатися до своєї дієцезії".

Коли так, каже о. Коклин, то кардинал повинен памятати, що він не має юрисдиції над о. Коклином, а тільки владу над своєю дієцезією, і таку владу, яку йому поручить папський делеґат. І пригадує далі о. Коклин кардиналови О'Конелови, що кардинал не має права говорити за католицьку церкву в Америці, ні накидати своєї думки людям поза своєю дієцезією.

„Настав уже найвищий час", каже дослівно о. Коклин, „щоби проколоти цей боляк". Кардинал три рази картав о. Коклина за його проповіди, а за кождим разом присвоював собі право, яке належиться тільки апостольському делеґатови в Америці. Через те його заяви не мають більшого значіння, як заяви приватної особи, і „тому я мушу говорити до нього як до світського чоловіка, або приватного горожанина".

Чи вільно священикови проповідувати засади суспільної справедливости?

„Критикує мене Його Еміненція", каже далі о. Коклин, „підсуваючи закид, що я поступаю проти своєї церковної старшини. Одначе на ділі я саме виконую приказ свого найвищого церковного старшини, Його Святости Папи Пія XI-го, бо я проповідую засади суспільної справедливости й доктрини енциклік. Його попередник, Лев XIII-тий, говорив:

„Кождий священик повинен кинути в цю боротьбу всю свою енерґію ума й усю силу своєї витревалости".

„Пій XI-тий не тільки заохочує священиків уживати всіх засобів для вирішення цього найважнішого питання віку, але навіть критикує тих, що відмовляються, або через апатію, або через іґноранцію, або з якого іншого мотиву, класти натиск при кождій нагоді на засади Льва XIII-го.

„Є люди, які не привязують великої ваги до цієї енцикліки та теперішнього свята. Ці люди або поганять доктрину, котрої не знають, або, коли вони з цим навчанням не обзнайомлені, зраджують брак свого зрозуміння, або як вони це розуміють, то показуються винуватими, в грубій несправедливости й невдячности".

Священик оцінює епископа.

Навівши слова папських енциклік як провідні мірила для оцінки праці церковних діячів, о. Коклин переходить до оцінки кардинала О'Конела:

„40 літ кардинал Вилієм О'Конел мав нагоду проповідувати й практикувати суспільну справедливість. Що більше, він був до цього обовязаний на основі листів, які й він і кождий епископ дістав від папи Льва XIII-го.

„Але кардинал Вилієм О'Конел за 40 літ уславився непочесно своєю мовчанкою про суспільну справедливість більше як своїми причинками до розвязки питання децентралізації багацтва та усунення ріжких несправедливостей, що дозволяють багатим людям пастися коштом бідноти. Тепер він бичує мене за те, що він дістав приказ робити".

Далі о. Коклин обороняється проти закиду, що, мовляв, як каже кардинал, він перекрутив слова папських енциклік. О. Коклин каже, що всі його промови мають дозвіл його епископа. Через те закид кардинала проти о. Коклина це властиво обвинувачення одного епископа другим, і то епископа, котрий уже вславився своєю обороною бідноти та своїми виступами проти упривілейованих лих, що панують у ткальнях Нової Анґлії.

„Позволю собі повторити", говорив о. Коклин, „що кардинал Бостону мав 40 літ часу на виконання приказів Льва XIII-го, а він тепер шукає собі розголосу на перших сторінках ґазети, нападаючи на мене за те, що я виконував ці прикази".

З цими словами о. Коклин кінчить свою відповідь, додаючи по анґлійськи фразу, що значить стільки, що українська: Маєте тут віз і перевіз.

Тут він іще раз повторяє, що виніс справу на публичну плятформу тільки тому, що кардинал О'Конел все її витягав на публичних місцях, замісць віднестися з нею до відповідної влади. Три роки о. Коклин вагався, що зробити зі справою, але нарешті він рішився виступити публично проти кардинала, не дивлячися на поважання, яке він має до його уряду. Він певний, що й церковна влада не візьме йому за зле цього виступу, бо вонаж знає, що він служив їй вірно.

О. Олесь.

НАС ЖДУТЬ

Нас ждуть, що знову ми приплинем
На рідні села і міста,
Що ми ярмо з народу скинем
І матір знімемо з хреста.

Нас ждуть по тюрмах бідні бранці
І сплять, нас абчучи у сні;
Щоб знов в сльозах устати вранці
І гризти ґраяти навісні.

Нас ждуть в ярах і пущах темних
Голодні й голі втікачі
І вже до гуркотів таємних
Не прислухаються в ночі.

Нас ждуть в зеленій Буковині,
В Угорщині в Галичині.
На кождім кроці України,
Де тільки падали в борні.

Де впала крови хоч краплина,
Де тільки тихий стогін чуть,
Всі, як душа одна єдина,
Нас ждуть.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЛИСТОПАД — ІНВАЛІДАМ.

Часто переглядаю звіти з Листопадових Свят і дивно мені, чому в деяких місцевостях не призначують приходів на інвалідів, забуваючи, що листопад — це місяць, присвячений українським інвалідам. Адже інваліди не мають нізвідки помочі, а удержуються виключно з добродійних жертв українського загалу. Тому не забуваймо за тих героїв, що для України віддали найбільший свій скарб, а саме своє здоровля. Всі жертви з Листопадових Свят пересилаймо виключно для українських інвалідів.

Анастасія Кочан.

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписаний, складаю сердечну подяку головним урядникам нашої орґанізації за скоре виплачення мені посмертного в сумі $500 по покійній моїй жінці Анні Швець, а також за уділення підмоги з фонду запомогового в сумі $25. Також дякую місцевим урядникам за їх труд, і всім тим, котрі взяли участь у похороні.

Андрій Швець,
член 206 від. У. Н. Союза,
Вонсакет, Р. Ай.

Я, нижче піпписаний член бр. св. Йосафата, 273 від. У. Н. Союза в Годсон, Н. Й., складаю щиру подяку головним урядникам нашої орґанізації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $25, котрі стали мені великою помічю у моїм каліцтві. Бажаю У. Н. Союзови якнайкращих успіхів. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Іван Драбик.

Бережи маєток про чорну годину,
Та віддай маєток за вірну дружину,
А себе довічно бережи без впину,
Та віддай майно і жінку й себе за [Вкраїну.

І. Франко.

ДУМКИ З ПРИВОДУ ЮВИЛЕЮ У. Н. СОЮЗА

Застановляє нас питання: чи розуміють всі члени Українського Народного Союза значіння 40-літнього ювилею його існування? А як його розуміють, то в який спосіб?

Коли батько родини обходить 40-літні уродини, а має добрих дітей, то просить їх усіх до одного стола, щоб разом відсвяткувати це свято. Добрі діти, шануючи свого батька, підходять до нього і віддають своє вшанування, бажаючи йому доброго здоровля та довгих літ життя.

Коли обходимо ювилей якогось часу праці для свого народу на полі культурно-просвітнім якоїсь високо заслуженої особи, то ріжні товариства й поодинокі особи, щоби вшанувати ту особу та її працю, котра дає просвіту кождому без ріжниці, віддають своє вшанування тій особі через засилання їй побажань за її працю для добра свому народови.

Щоб ушанувати память Шевченка, Франка або інших національних героїв у їх роковини, влаштовуємо в їх память концерти та інші національні свята.

На свята приходять дійсні патріоти, щоби склонити свої голови та вшанувати тих людей.

Подібно, як ми обходимо 40-літній ювилей існування Батька-Союза, то мусимо віддати пошану памяти тих, що вже спочивають у гробі, а котрі 40 літ тому, 22-го лютого 1894-го року, в місті Шамокін, Па., положили перші ґранітні основи під ту сильну орґанізацію, якою є сьогодня наш Батько, Український Народний Союз. Мусимо далі підняти, що той Союз за час 40 літ свого існування ширив просвіту серед українського загалу на землі Вашинґтона. Що він утирав сльози вдовицям та сиротам. Що він є тою скарбницею, котра вислала сотки тисяч долярів на ріжні інституції нащим братам за морем, на нашій рідній землі.

І ми теж обходимо ювилей та память наших союзових піонірів концертами та довгими промовами, та бажаємо, щоб наша орґанізація зросла на сто тисяч членів.

Так, є одиниці, що дійсно сповняють свій обовязок, що бажають своїй орґанізації та своїм ітям добра, та наклонюють їх до того ідейного патріотизму, до якого почуваються самі. Одначе є ще члени, які не розуміють значіння 40-літнього ювилею Батька-Союза.

Є ще члени, що кажуть, що не будуть платити за дочку або сина, бо вона, або він, не хоче належати до орґанізації, або, що шкода за них платити, бо ще замолоді.

Нехай такі родичі заглянуть до „Свободи" з дня 5-го грудня і прочитають статтю під заголовком „Молодь і У. Н. Союз", в котрій читаємо про тих нещасних родичів, що певно таксамо думали про свою дочку, котра по скінченню року безплатного обезпечення, виступивши з орґанізації, вкоротці померла. Тепер ті нещасні родичі, не маючи до кого звернутися за фінансову поміч, звертаються до Батька Союза.

Неодин говорить відділовому секретареви, що його дитина стоїть також в іншій асекураційній компанії та через теперішню депресію не може стільки оплачувати.

Тут ми бачимо, чия це вина, що наша молодіж відпадає. Щоби цьому запобігти, ми повинні і мусимо тих, що відійшли, назад втягнути в ряди нашої орґанізації, та не допустити до цього, щоби вони вдруге її покинули.

Знову говоримо, що через депресію не можна нікого приєднати до орґанізації. Це тільки по части правда. Декого не можна приєднати, але багатьох наших дітей, що стоять в неукраїнських асекураційних компаніях, або й ніде, ще можна.

Якщо ми справжні патріоти і дорожимо українською ідеєю, то витягнім своїх дітей з неукраїнських орґанізацій та втягнім їх до своєї, української, до Українського Народного Союза. Також тих, що ніде не належать, втягнім до У. Н. Союза. Тоді ми приєднаємо не пять, а десять тисяч нових членів, і докажемо, що ми дійсно ідейні патріоти. Тимсамим докажемо, що ми бажаємо, щоб наш Батько Союз зріс у могутню інституцію для добра наший дітей, та всього українського загалу, та що ми вміємо вшанувати память тих, котрі поклали перші основи під цю інституцію.

Зробім це до кінця ювилейної кампанії.

Іван Сабат,
Трентон, Н. Дж.

АРАБСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ.

(УП) Націоналістичний рух післявоєнної доби не обмежився лише до Европи. Він пішов навіть туди, де цього собі Европа не бажала, а саме до Африки й Азії.

Як Вагабіти закінчили свою побідну війну за обєднання Арабії, відбилася вона гучним відгомоном у цілій північній Африці між Арабами й іншими народами арабського культурного круга. Там законтивізувала себе націоналістична арабська орґанізація Улема, що існує вже від довшого часу, але не працює активно. В останніх часах веде вона протикольоніяльну і протиевропейську акцію, яка виявляється назовні щоденними демонстраціями проти окупантів та сутичками з їх узброєними силами. Орґанізація ця має свою досить багату літературу ріжними мовами, а передовсім мовою арабською. Цілю її є відродження ісляму як політичної доктрини й арабської національної релігії та суверенність арабської нації. Найсильнішою є ця орґанізація в французькій Африці. З нею духово споріднена є еґипетська націоналістична орґанізація, Солєфія. Обі вони, Улєма та Солєфія, держать тісний звязок з побідними нині Вагабітами та стараються створити спільний фронт проти всіх, що нині панують у північній Африці. Дрібничкові інтереси ріжних племен нераз перешкаджають такій роботі і це використовують окупанти. В праці орґанізацій помітно тенденцію виключати дрібничкові племінні інтереси поза рамки загальнонаціонального життя.

Найтяжче доводиться боротися з арабськими націоналістами Французам. Боротьба ця визначається дикою жорстокістю. Тюрми заповнюються арабськими націоналістами, а вождів їх висилається на інтернування в глиб Африки. Відповідю Арабів на цей французький терор є проголошення бойкоту французького вина та взагалі французьких товарів. Французи стараються закріпити своє положення насаджуванням там кольоній з Европейців.

Арабський націоналізм переживає тепер початкову розвоєву стадію. Переслідування його не послаблюють, а посилюють та змушують іти слідами побідних Вагабітів.

О. Олесь.

НАЦІОНАЛЬНА ЧЕСТЬ

Національна честь — це керма [корабля.
Держіть її в руках могучих,
Аж поки в усміхах блискучих
Не зацвіте свята земля.

Національна честь — це зірка [провідна.
Ідіть вночі лише за нею,
Доки над рідною землею
В красі не спиниться вона.

Дивний припадок.

Молода жінка (до чоловіка): Щось дивного сталося з нашою кухаркою! Десь поділася ціла пляшка руму, а кухарка сидить собі та робить з макарону панчоху на дротах!

—o—

Скачмен у готелі.

Скачмен (до готелевого послугача): — Що?! Десять долярів за цю кімнату?

Послугач: — Вірте мені, пане, сам краєвид, який видно з вікна варта пять долярів!

Скачмен: — Знаєте що? Заплачу пять долярів, а присягаюся, що не вигляну крізь вікно!

На одній фармі працюють робітники ріжних національностей. Раз підчас відпочинку прийшов власник фарми, виняв з кишені пять долярів і сказав:

— Хто з вас найлінивіший, той дістане пять долярів.

Всі робітники зірвалися та простягнули руки за банкнотом.

Лише один робітник, Італієць із околиць Неаполю лежав далі на траві та промимрив:

— Принесіть мені цих пять долярів!

Кравцеви лікар зашив рану на рамені.

— Скільки маю заплатити?

— Двацять пять долярів.

— Що?! Аж двацять пять долярів за цих кілька стягів! А скількож пан доктор порахували би за цілий одяг?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ВОДЕРВЛІТ, Н. Й.

Листопадове Свято.

Свято Української Державности відбулося в нас в неділю, 18. листопада, заходом Українського Амер. Горожанського Клюбу, при співучасти таких національних товариств, як ОДВУ, Укр. Жіночий Клюб, від. 13. Союза і Укр. Молодечий Клюб.

На святочнім концерті виступив новозорганізований мішаний хор Горож. Клюбу і відспівав американський гимн та кілька стрілецьких пісень. Галя була переповнена гостями з Когус, Трой і Водервліт. Свято відкрив предсідник Горожанського Клюбу, гром. Лев Завіський, згадавши короткими словами за Перший Листопад та за поляглих героїв — українських борців.

Співи були переплітувані деклямаціями. Деклямували: Марія Футулуйчук, Дорка Завіська, Іван Свота, Павлина Урбан, Анна Качмар, Анна Футулуйчук. Деклямації були підобрані до Свята.

Святочну промову виголосив о. І. Шуховський з Когус. Була вона присвячена історії стрілецтва, Першому Листопадови і тій історичній переміні, з якої зроджуються нові борці за українську державність.

Опісля хор відспівав уривок з „Кобзи" Давидовського і „По той бік гора". Юлія Урбан віддеклямувала вірш „Пімста ворогам". Видно було в співі велику працю і старання з боку хору, диригента і дітей. Деклямації припали публиці дуже до вподоби. Діти і хор були під управою Юрія Березинського, якому належиться признання за його добру працю.

Коротку патріотичну промову виголосив гром. Олекса Заяць з Трой, а говорив на тему нашої підпольної боротьби і пригадав долю жиючих борців за волю, взиваючи присутніх зложити жертви для інвалідів. Збіркою занялися: пані Ева Урбан, Анна Шеремета, Михайло Спяк і Михайло Завіський.

Жертвували по $1: С. Чайковський, Л. Завіський, П. Ковальчик, О. Заяць, о. І. Шуховський, В. Мадараш, В. Вовчук, П. Бойко, В. Галайко, В. Михасів, П. Качмар, Н. Базар, І. Назаревич, Ю. Крайницький, Армійський Клюб $5; по 50 ц.: І. Ткач, М. Мадараш, Т. Яхвак, Д. Базар, Ол. Бомба, Й. Крушельницький, А. Дзямба, Д. Канючок, І. Легуняк, Н. Древецький, А. Шеремета, М. Завіський, Я. Спяк, Ю. Березинський, К. Мазучик, К. Мадараш, Т. Савюк, А. Карафанда, Н. Смерек, В. Дзюмбила, П. Гич, Е. Урбан, Ю. Атаманюк, М. Спяк, Й. Байгер, І. Урбан, В. Футулуйчук; по 25 ц.: О. Качмар, А. Шлярик, М. Ксенич, А. Корінь, М. Спяк, Ю. Шевчик, А. Спяк, М. Капітула, Ю. Ковальчик, С. Ковальчик, А. Кріль, П. Сокіл, А. Базар, П. Зальопана, А. Кравець, К. Кравець, Е. Кащак, К. Олійник, П. Демянчик, П. Галайко, М. Вовчук, М. Капітула, А. Васуля, Ю. Єабов, Ол. Чайковський, П. Лексович, П. Джинджириста, М. Бибель, П. Спяк, П. Ренч, Д. Філяк, А. Млинарик. Дрібними датками зібрано $13.26. — Разом зібрано $53.76. — Розходу було $10.08 — Осталося чистого доходу $43.68. — Вислано до краю через Обєднання $23.68 на інвалідів, а $20 через Централю ОДВУ на боєвий фонд.

Листопадове Свято закінчено відспіванням „Ще не вмерла Україна".

Комітет.

—o—

МЕНВІЛ, Р. АЙ.

Листопадове Свято.

В неділю, дня 25-го листопада, укр. прав. церковна громада в Менвіл, Р. Ай., відсвяткувала Листопадове Свято.

Рано по Службі Божій відправив о. Е. Королишин панахиду за душі поляглих борців і виголосив відповідну проповідь. Все те над прегарно удекорованою могилою.

Вечором того дня відбувся святочний концерт в У. Н. Домі. Концертова програма була дуже багата.

Вступне слово виголосив гром. В. Рекрут.

Виступали два злучені церковні мішані хори, з Менвіл і Провіденс, як теж місцева молодеча смичкова орхестра, і хор шкільних дітей, під управою о. Е. Королишина.

Сольові пісні співали: панна Анна Саска і Юліян Королишин. Фортепянові соля відіграли: панна Ю. Лапчинська і Е. Королишин.

Святочну промову виголосив о. Йосиф Желіхівський з Бостону. Його промова була дуже інтересна своїм змістом, зробила велике враження і була нагороджена рясними оплесками.

Потім о. Е. Королишин візвав присутніх зложити жертву на визвольну боротьбу в Ріднім Краю.

Жертвували по $1: І. Задорожний, Й. Задорожний, В. Сорокатий, Ю. Ясінчук, Г. Лучка, о. Е. Королишин, Антонія Топоровська, Анастасія Шевчук; по 50 ц.: Анна Совецька, П. Черкас, М. Казан, Анна Гричух, Й. Вербилицький, Н. Н., П. Боднар, Марія Музика, І. Володщук, С. Шевчук, Марія Намака; по 25 ц.: Т. Пригарський, В. Любинецький, Анна Борозьна. Дрібними датками зібрано $3.35. — Разом $17.60. Всю суму вислано до краю через Обєднання.

Учасник.

—o—

МІЛВІЛ, Н. ДЖ.

Молодь готує виставу.

Молодь нашої громади національно свідома. Більшість не тільки говорить, але пише і читає по українськи. Тепер молодь підготовляє виставу штуки „Два домики і одна фіртка". Вистава відбудеться у грудні. І старша громада не спить і веде народну працю відповідно до своїх сил.

М. С.

СТЕМФОРД, КОНН.

Що нам робити в Америці?

На ту тему дискутовано в неділю, дня 9-го грудня, в домівці Українського Горожанського Клюбу, який влаштовував цю дискусію.

Збори відкрив гром. Панасюк, голова Клюбу. Про те, чому ми досі в неволі, говорив гром. Новак з Ню Йорку, заст. організатора ОДВУ. Говорила теж громадянка Гладун від Укр. Червоного Хреста. Порушені справи дуже зацікавили присутніх. Бо говорено про те, як новітні герої нищать останки рабства на нашій землі. На ту тему буде влаштований ще один відчит.

Мій приятель конче хотів летіти аеропляном, та його дуже боязлива жінка не хотіла позволити йому. Раз стрічаю я його, а він урадовано оповідає мені, що вже таки летів аеропляном.

— Якжеж це твоя жінка згодилася на це? Вонаж так боялася літака.

— Ба, знаєш, я мусів заасекуруватися від нещасливого випадку, заки вона згодилася!

— Щож там із твоєю новою повістю?

— Я вже скінчив її.

— А яке закінчення: щасливе, чи сумне?

— Сумне — ніде не хочуть друкувати...

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(142)



Ольга дивилася, як Тарзан перейшов полянку довкола хати. Вона завважала, як легко, немов кіт, він ступав, які гарні рухи робило його тіло. На краю ліса він легко піднявся на дерево та пропав у гушавині.

По тім напружені нерви її поконали. Вона ввійшла до хати й кинулася на землю та вибухла сльозами. Тарзан шукав Горти, дика, бо з усіх звірів у ліві його мясо певно найбільше смакувало би дівчині.

Хоча його ніздрі добре ловили кождий запах, він ішов довго, але не попав на ніякий слід звірини. Він держався ріки, де сподівався знайти дика, як буде підходити до водопою або відходити від нього.

Нарешті Тарзан попав на дивний запах села Вамабо. Вічно готовий відвідати несподівано своїх ворогів, Гамангавів, він звернув з дороги набік, зайшов село ззаду і попав у несподіване нещастя.